

Over Sinte-Gitter doen vele verhalen de ronde. Hoewel deze verhalen niet altijd waar zijn - zo ligt Pepijn echt niet begraven in de naar hem genoemde Tombe - geven ze extra betekenis aan het gebied. Denk aan de wonderen van Sint-Gertrudis en aan de geschiedenis van de oude en de nieuwe stad. Wij willen met ons plan deze oude verhalen tot leven brengen en nieuwe verhalen uitlokken. Dat kan alleen als de mensen zich opnieuw verbinden met het gebied.

Door ruimtelijke interventies zullen we fysieke interactie stimuleren en de verbeelding uitdagen. Bijvoorbeeld met een zwevende trap naar de top van een motte. Of met eigentijdse kapelletjes langs een nieuwe kappelkensbaan. Via een participatief en educatief programma worden bewoners en kinderen uitgenodigd om mee te denken en mee te doen. Drie krachtige verhaallijnen over religie, macht en landschap vormen de rode draad in een rondwandeling. De verhalen worden geïntegreerd in de ruimtelijke objecten. Niet met uitgebreide tekst, maar met een sprekend beeld, een historisch citaat of een poëtische verwijzing. Extra informatie en een geschiedenis spel voor kinderen worden digitaal aangeboden, via QR-codes. De verhaallijnen beginnen en eindigen op de kerkheuvel van Sinte-Gitter. Hier opent zich het maaiveld en wordt inkijk geboden in de ondergrondse geschiedenislagen. Het dak is toegankelijk en biedt overzicht op de omgeving.

Sinte - Gitter geboorteplaats van legenden

Sinte-Gitter

Geboorteplaats van legenden

Drie verhaallijnen

De eeuwenlange wisselwerking tussen de sferen van religie, macht en landschap heeft Sinte-Gitter gemaakt tot wat het nu is. Belangrijke geschiedkundige thema's zijn de kerstening in de vroege middeleeuwen, de centralisatie van de macht onder de Frankische koningen en hun hofmeiers, de taalgrens, de kerk en de cultus van Sint-Gertrudis en de conflicten tussen de Heren van Landen, de Hertogen van Brabant en de Prinsbisschoppen van Luik. Deze zijn nauw verbonden met de landschappelijke onderlegger. De vruchtbare leemgronden, het ontspringen van bronnen en de aanwezigheid van een natuurlijk uitzichtpunt boden een uitgelezen vestigingsplek. Nog steeds vormen ze een uniek decor. En een onuitputtelijke bron van verhalen! We ontsluiten die verhalen via drie verhaallijnen. Daaraan koppelen we specifieke landschappelijke interventies, die de beleving versterken en uitnodigen tot reflectie en exploratie.

1. Religie: het verhaal van de kerstening en Sint-Gertrudis

Al ver voordat de eerste kapel werd gebouwd was de kerkheuvel van Sinte-Gitter een heilige plek met bovenop een heilige boom. Later was het de lokale landadel die de bouw van kerken op zich nam en de kerstening ondersteunde. Rondom de parochiekerk van Sinte-Gitter ontstond het Oude Landen. De kerk werd een belangrijk bedevaartsoord en het centrum van de cultus van Sint-Gertrudis. Lang na de bouw van de nieuwe stad bleef men terugkeren naar deze oorspronkelijke plek. De verbindende Sint-Gertrudisweg is de centrale as in de historie van Landen, maar ook een metafoor voor het verlangen naar verbinding met het hogere en met onze herkomst.

We willen deze 'historische doortocht' (en dit verlangen) opnieuw een plaats geven in het bewustzijn van de bewoners.

Voorgestelde interventies zijn:

- zichtbaar maken van de historische ligging van de kerk site op een kruispunt van wegen
- de plaatsing van een nieuwe overkapping over de opgraving in de vorm van een opgetild maaiveld
- de inrichting van de historische doortocht als een eigentijdse kapellekensbaan
- een wisselende licht- en klankinstallatie in de spoortunnel, als poort tussen heden en verleden.

2. Macht: het verhaal van Pepijn en de Heren van Landen

De oude stad was lange tijd het centrum van de wereldlijke macht. Naast de kerk site zijn vooral de mottes hier de zichtbare overblijfselen van. De mottes waren adellijk hof en statussymbool, maar ook een veilige plek voor de dorpsbewoners en het vee in tijden van onrust. Later werd de basis van de macht verschoven naar het nieuwe Landen, maar de kerk bleef achter in de Ouderstad.

Pepijn van Landen en de Heren van Landen zijn belangrijke personages in het verhaal over de macht en figuren prominent in onze informatievoorziening. De mottes worden met bescheiden landschappelijke interventies beter beleefbaar gemaakt:

- het vrijstellen van (zichtlijnen op) de mottes door het selectief verwijderen van beplanting
- aanleg van een brug en een zwenkende trap naar een uitzichtpunt op de 'Tombe van Pepijn'
- aanleg van een contemplatieve zitplek tussen de bomen op de Hunsberg

- plaatsing van kijkplankieren met zicht op de mottes, langs het pad in de westflank van het dal.

3. Landschap: het verhaal van de natuurlijke bronnen van de stad

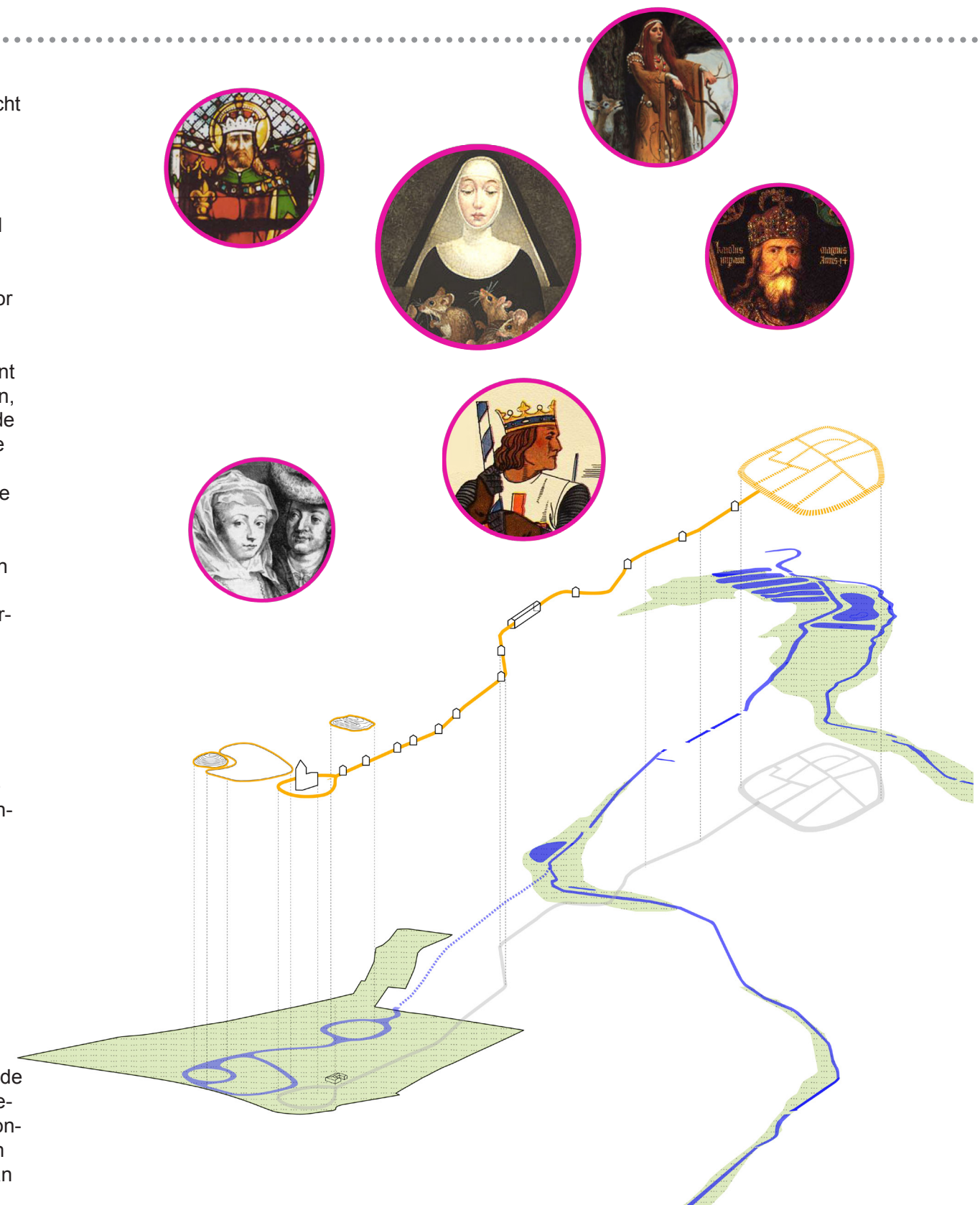
Op historische kaarten zijn diverse waterbronnen te zien in het Sinte-Gitterdal. Deze gaven aanleiding voor de eerste bewoning. Later voedden ze mottegrachten en watermolens. De beek ligt nu droog. Het water toont zich pas ten noorden van de spoorlijn, waar het Sinte-Gitterdal aantakt op de groene doortocht. Ook de vruchtbare landbouwgronden waren altijd een rijke bron van welvaart. De Romeinse villa's en het grondbezit van de hofmeijers getuigen daarvan, maar ook de huidige toeristische profilering van Haspengouw met boomgaarden en streekproducten. De Sinte-Gitterboerderij is een zeer oude locatie.

We willen het landschap beter leesbaar en beleefbaar maken, als het natuurlijk decor voor alle verhalen. Mogelijke interventies zijn:

- uitrastering van de droge beekbedding en de dichtgeslibte mottegrachten, zodat deze als een bloemrijke strook zichtbaar worden in de begraaide weide
- verbreding en vergroening van de aanwezige boerderij: verkoopplek voor Tumulusbier, Geertenminne en Pepijntaart, bed&breakfast voor moderne pelgrims, schooltuinen, veldpaden, oogstfeesten.

De ontwikkeling van de boerderij en de landerijen is afhankelijk van de medewerking van de eigenaren. Voor de ondernemer kan het nieuw economisch perspectief opleveren. Bovendien kan geprofiteerd worden van (Europese) programma's voor duurzaamheid, landbouw en biodiversiteit.

Concept

Schema van de verschillende planlagen en verhaallijnen. Boven belangrijke personages, in het midden de ruimtelijke structuren van macht en religie, met de historische doortocht in de vorm van een kapellekensbaan, onder de landschappelijke basis, met de verborgen beek die aantakt op de groene doortocht.

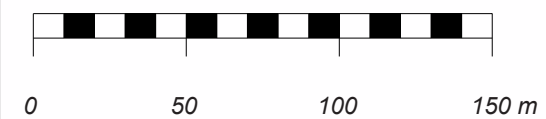
Sinte-Gitter

Geboorteplaats van legenden

Schetsontwerp

LEGENDA

- ① Herinrichting kerksite als centraal ontvangstpunt met nieuwe overkapping kerkruijne, parkeervoorziening en herstel oude wegenstructuur
- ② Inrichting historische doortocht als kapellekensbaan met eenduidige bestrating en eigentijdse kapellen
- ③ Vrijstellen Tombe van Pepijn en aanleg brug en trap
- ④ Vrijstellen Hunsberg en aanleg brug en zitplek
- ⑤ Aanleg kijkplankiers vanuit de steilrand
- ⑥ Historische rondwandeling langs informatiepunten, deels via nieuw wandelpad
- ⑦ Maaiveldverlaging en uitrastering droge beddingen (optioneel)
- ⑧ Verbreding en vergroening van de boerderijlocatie (optioneel)
- ⑨ Licht- en klankinstallatie in spoortunnel (kunstproject)

Sinte-Gitter

Geboorteplaats van legenden

Centraal onthaalpunt

De kerksite vormt het perfecte onthaal omdat de verhaallijnen religie, macht en landschap hier samenkomen. De grondvesten van de kerk en het grafveld zijn goed zichtbaar en de site is goed bewaard. De bezoeker zal hier kennis maken met de lange geschiedenis van de kerksite en de vele evoluties die ze onderging. Hij leert de archeologische vondsten lezen binnen het grotere geheel van de kerk. De kerksite is startpunt van een rondwandeling door het gebied.

Overkapping kerkruijne

De oude museumschuur wordt vervangen door een nieuwe overkapping. Deze overkapping wordt vormgegeven als een opgetild maaiveld met een grasdak dat uitzicht biedt op de omgeving en naar beneden toe kijkgaten heeft naar de blootgelegde kerkmuren. Het gedeelte onder het dak is afsluitbaar en alleen onder toezicht toegankelijk. Het dak zelf is openbaar en vormt een permanente buitenexpositie. Bij de toegangstrap, in de schuine wand van het portaal, wordt een informatiepaneel aangebracht met een overzichtsplattegrond van het hele Sinte-Gitterdal.

Zichtbaar maken contouren

De contouren van de kerk in verschillende perioden worden zichtbaar gemaakt in de vorm van geplaveide lijnen in het gras. Deze lijnen zetten zich door op het grasdak.

Archeologische toets

Bij de verdere uitwerking van de overkapping zal bijzondere aandacht worden gegeven aan constructieve aspecten in relatie tot de archeologische beperkingen. Met een hol dak, een lichte, interne draagconstructie en een zo dun mogelijke grondlaag kan het gewicht beperkt worden. Zo mogelijk wordt gebruik gemaakt van de fundering van het bestaande gebouw.

Informatie- en uitkijkplek

Kijkgaten naar de ondergrond

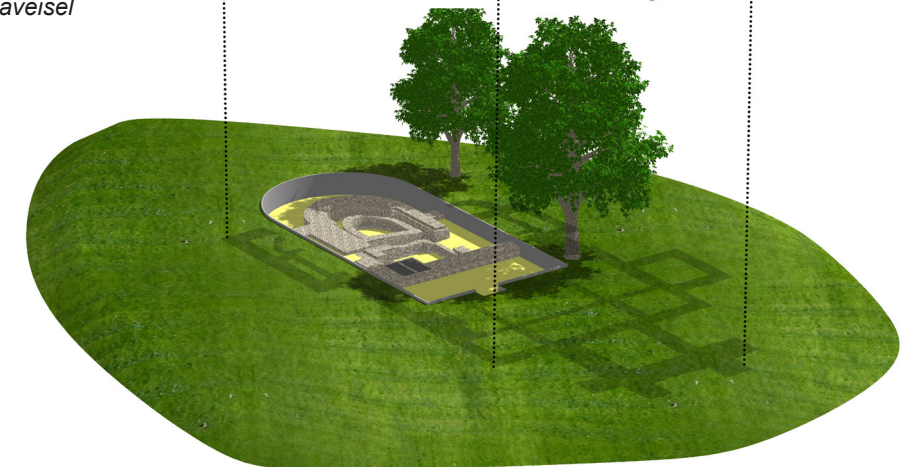

Openbaar grasdak boven de opgraving

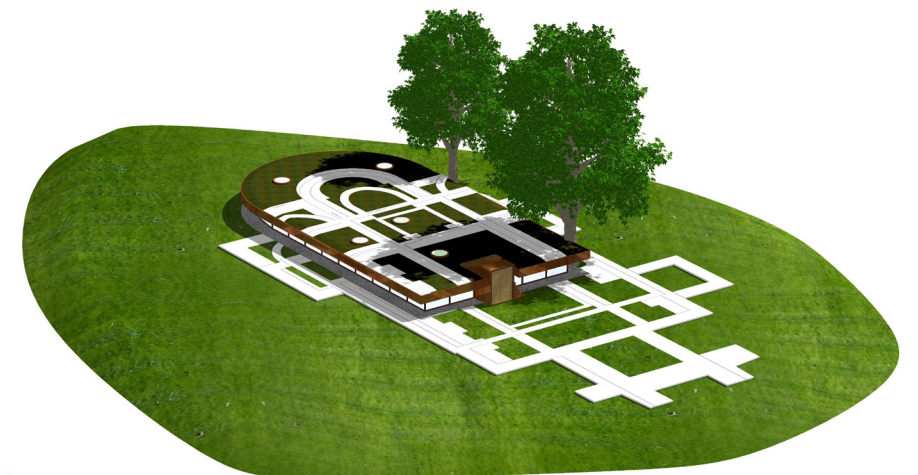

Grasdak als opgetild maaiveld met uitzicht over het Sinte-Gitterdal

Plattegrond met de vier kerkperioden zichtbaar gemaakt in plaveisel

Bestaande opgraving

Isometrie en exploded view van de kerkheuvel

Kerksite

Sinte-Gitter

Geboorteplaats van legenden

Profilering en bestrating

De historische doortocht tussen de oude en de nieuwe stad krijgt een eenduidige profilering, in ieder geval het traject tussen de kerk en de spoortunnel. Overeenkomstig het beeldkwaklitesplan van de stad Landen wordt gedacht aan een combinatie van betonstroken en kasseien. In de betonstroken worden voetstappen aangebracht die verwijzen naar de eeuwenlange kerkgang.

Rondom de kerkheuvel

De bestrating wordt doorgezet rondom de kerkheuvel, in een vork die aansluit op de aangrenzende wegen. De ruimte die vrijkomt bij de voorgenomen reconstructie van Karolingerslaan wordt ingericht als groene parkeerplaats, met een halfverharding van gewapend gras. Het geheel markeert de historische ligging van de kerkheuvel op een kruispunt van wegen, als middelpunt van het oude dorp.

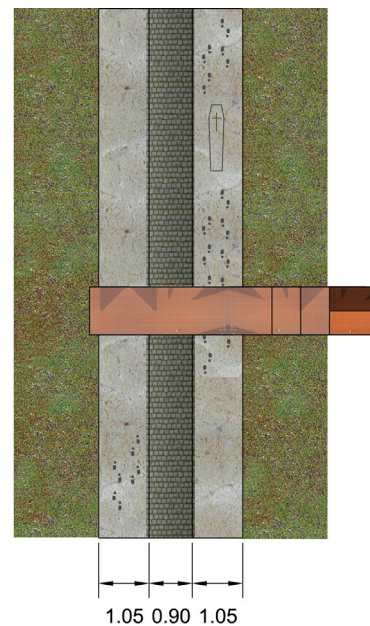
Kapellekensbaan

Langs de historische doortocht worden herkenningspunten aangebracht, in de vorm van eigentijdse kapellen die van de verbinding een moderne 'kapellekensbaan' maken. Langs deze baan kunnen zich opnieuw processies gaan voltrekken. De kapellekensbaan kan onderdeel worden van een educatief programma: de inrichting van de kapellen wordt verzorgd door schoolklassen.

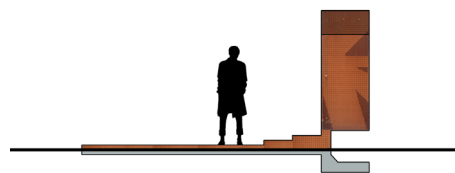
Spoortunnel

Met de aanleg van het spoor werd de oude stad definitief afgesneden van de nieuwe stad. De spoortunnel is nu de

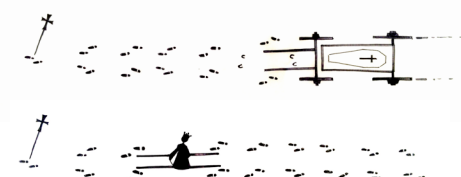
enige verbinding. Voorgesteld wordt de spoortunnel in te richten als een poort tussen twee werelden, met wisselende licht- en klankinstallaties. Deze installatie kan jaarlijks door een andere kunstenaar worden vormgegeven.

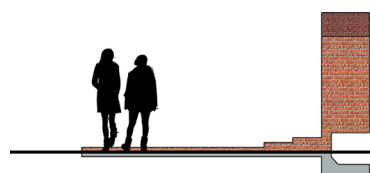
Profiel historische doortocht

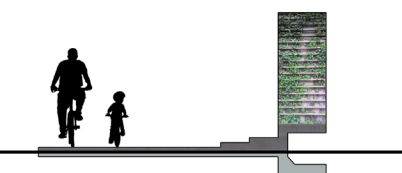
Kapel van geperforeerd cortenstaal

Ingegraveerde sporen uit het verleden

Kapel van baksteen

Kapel van beton, hout, klimop

Kapell, met inrichting verzorgd door schoolklassen

Kerkheuvel

Kapellekensbaan

Historische doortocht

Historische doortocht

Sinte-Gitter

Geboorteplaats van legenden

Mottes

Tombe van Pepijn

De motte bij de kerksite wordt vrijgemaakt van beplanting, met uitzondering van de monumentale bomen. Zo wordt de grondvorm maximaal beleefbaar en is er een panoramisch uitzicht vanaf de top. Toegevoegde objecten zijn een brug over de droge gracht en een zwevende trap naar de top van de motte. De brug en de trap worden uitgevoerd in hout, wat verwijst naar de vroegere palissadenburcht. Aan het eind van de trap wordt in het grondvak informatie aangebracht.

Hunsberg

Rondom de Hunsberg wordt beplanting verwijderd om deze vrij te stellen van de bosrand. De berg zelf blijft beplant. In de mysterieuze voorde bovenop de berg worden houten zitbanken aangebracht: een contemplatieve plek tussen de bomen, met zicht op de hemel.

Kijkplankiers

Langs het fraaie pad in de steilrand worden enkele kijkplankiers aangebracht, die uit de bosrand steken en zicht bieden op de vallei en de mottes, met de kerkheuvel op de achtergrond. Hier wordt ook informatie verschaft uit de verschillende verhaallijnen.

Grachten

In de mottegrachten wordt een deel van de bovengrond verwijderd om het reliëf te accentueren en de ontwikkeling van een soortenrijke vegetatie te stimuleren. Dit kan zonder het onderliggende bodemarchief te verstoren. De mottes worden zo zichtbaar als eilanden in een zee van bloemen. Ook de tussenliggende droge beekbedding krijgt een dergelijke invulling, afhankelijk van de medewerking van de grondeigenaren.

Uitrasteren van gracht en beekbedding

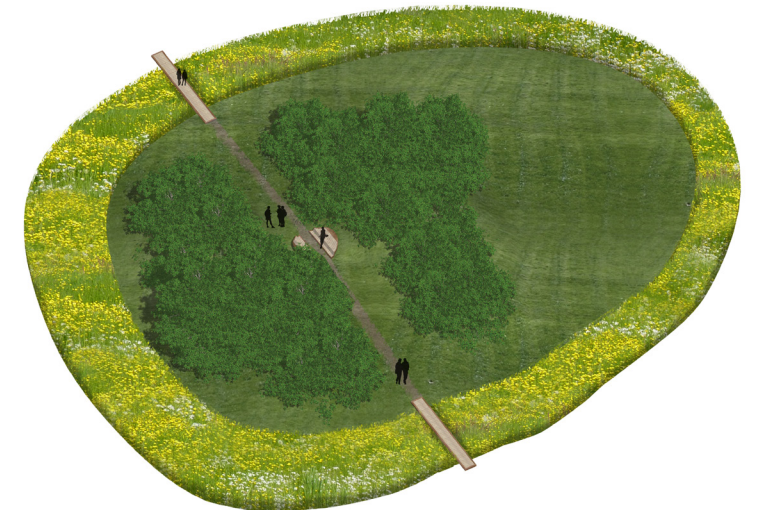
Kijkplankier met infopunt aan de steilrand

Tombe van Pepijn: open uitkijkplek

Brug en trap naar de top van de motte

Hunsberg: besloten contemplatieve plek

Zitmeubel op de Hunsberg

Motte 'Tombe van Pepijn'

Voorhof

Kijkplankier met infopunt

Motte 'Hunsberg'

Sinte-Gitter

Geboorteplaats van legenden

Doelgroepen

Eerste doelgroep zijn de inwoners van Landen. Voor hen is het belangrijk om hun geschiedenis te kennen, waardoor de verbondenheid met de site vergroot. We kiezen voor een actieve en participatieve aanpak. Verenigingen, scholen en geëngageerde Landenaren worden betrokken in kunst- en educatieprojecten, zoals rond de spoor-tunnel en de kapellekensbaan. We ontwikkelen speciale lespakketten voor kinderen. En we gaan in gesprek met ondernemers over wat zij bij kunnen dragen. Daarbij zoeken we aansluiting bij maatschappelijke thema's en beleid voor duurzaamheid, biodiversiteit, cultuureducatie en sociale ontwikkeling.

Toeristische ontsluiting

Ook mensen uit de regio en toeristen krijgen er een aantrekkelijke bestemming bij. Het Sinte-Gitterdal wordt een uniek erfgoedpark. De historische doortocht maakt dit park vlotter bereikbaar vanuit het stadscentrum. Een goede signalisatie of een uitbreiding

van het bestaande knooppuntennetwerk brengen fietsers en wandelaars aan de voordeur van het gebied, namelijk de kerkruïne. Vanaf de kerkruïne is een rondwandeling mogelijk langs alle historische elementen en informatiepunten.

Fysieke informatievoorziening

Via de landschappelijke interventies krijgen bezoekers een totaalbeleving aangeboden en worden ze op speelse wijze ingeleid in de geschiedenis. We integreren de informatie in de ruimtelijke objecten. Zo houden we het landschap en de verbeelding maximaal vrij. De drie verhaallijnen krijgen elk een eigen kleur of symbool en worden telkens gepresenteerd met een sprekend beeld of een poëtische tekst. We bieden een kader aan, maar willen vooral verrassen en nieuwsgierigheid opwekken. Elk informatiepunt nodigt uit om het volgende te zoeken, om de rest van het verhaal te horen.

Digitale informatievoorziening

De fysieke informatie wordt aangevuld met een digitale informatielaag, in de vorm van een website of een app. Zo komen we tegemoet aan de interesses van verschillende doelgroepen en kunnen we film en geluid inzetten om de verhalen tot leven te brengen. Bovendien kan digitale informatie eenvoudig bijgewerkt worden. Volwassenen krijgen hiermee een extra ingang voor inhoudelijke verdieping. Voor kinderen kunnen er doe-opdrachten en een historische speurtocht aan gekoppeld worden, met een personage dat hen mee op pad neemt of vragen die ze tijdens hun bezoek invullen. Per plek wordt op de fysieke informatiedrager een QR-code aangebracht, die door een smartphone gelezen kan worden. Er zijn aparte QR-codes voor volwassen en kinderen. De QR-codes voor kinderen worden meer verstopt aangebracht, zodat het vinden van de QR-code onderdeel wordt van de speurtocht.

Informatie, educatie en duurzaamheid

Duurzaamheid

We beschikken over alle expertise om het project volgens de hoogste duurzaamheidseisen uit te voeren. Dat doen we op vier niveaus:

- Sociale duurzaamheid: onze participatieve aanpak vergroot de betrokkenheid van de burgers. Maatschappelijke erkenning is de beste garantie voor een duurzaam behoud. Tegelijkertijd stimuleert dit het historisch bewustzijn en de gemeenschapszin van de inwoners van Landen.
- Ecologische duurzaamheid: inspelend op algemene milieu- en waterdoelen worden landschappelijke interventies voorgesteld die de natuurwaarde vergroten, ruimte creëren voor waterberging en duurzame voedselproductie stimuleren.
- Duurzaam materiaalgebruik: we kiezen voor robuuste materialen met een natuurlijke uitstraling (hout, cortenstaal, kasseien, beton, gewapend gras). Deze materialen zijn weinig vandalismegevoelig en gaan lang mee, wat bijdraagt aan de duurzaamheid.

- Duurzame exploitatie: door een kostenbewust ontwerp en een scherpe kostenbeheersing bij de uitvoering zorgen we een duurzame exploitatie (zie volgend blad).

Educatief programma

Aanvullend op de informatievoorzieningen zullen in overleg met de scholen lespakketten worden ontwikkeld, met filosofische gesprekken als kern. Filosoferen stimuleert de taalontwikkeling, denkvaardigheden, begrip en tolerantie, sociale vaardigheden en creativiteit. Dat wat in de gesprekken is ontdekt, wordt met doe-opdrachten verder uitgediept.

Lespakket 1: Wonderenweg (kapellekensbaan)

Via het verhaal van Sint Gertrudis, die vele wonderen verrichtte en zeemonsters en rattenplagen verdreef, in gesprek: Wat is een wonder? Er wordt een verbinding gelegd met relieken: Is een relik een herinnering aan een wonder? Na verkenning van betekenis en functie gaan de kinderen op zoek naar hun persoonlijke relik: Wat is voor jou van waarde? Wat geeft je steun of kracht? Kinderen verzamelen (gevonden) voorwerpen en fotograferen deze. Dit wordt materiaal voor de reliekkastjes in de kapellen.

Lespakket 2: Poort tussen vroeger en nu (spoortunnel)

Via een werkblad met gerichte kijkopdrachten ('lees het landschap') onderzoeken kinderen de omgeving van mottes en beekdal. In gesprek: Is dit landschap oud? Kun je vroeger zien of horen? Heeft de aarde een geheugen? Als deze plek kon spreken, wat zou je dan willen vragen? Uitmondend in schrijfopdracht 'vragen aan het landschap'. In de spoortunnel komt een geluidslandschap met bijv. fragmenten van gesprekken.

